

*“Hela Skriften är utandad av Gud och
nyttig till undervisning, till bestraffning,
till upprättelse och till fostran i
rättfärdighet, för att gudsmänniskan skall
bli fullt färdig, väl rustad för varje god
gärning.” (2 Tim 3:16–17)*

Interpretation

Konsten att studera Bibeln

Christian Molk

Innehåll

Introduktion	2
I. Analys	3
1. Textens lydelse	3
a. Översättningsanalys	3
b. Textkritisk analys	4
2. Textens historiska kontext.....	5
a. Textens författare.....	5
b. Mottagare.....	5
c. Syfte.....	5
3. Textens litterära kontext	6
a. Textavsnittets omfattning.....	6
b. Textavsnittets förhållande till den omgivande texten	6
4. Textens form	7
a. Gamla testamentets litterära former	7
b. Nya testamentets litterära former	8
c. Exempel	8
5. Textens struktur	9
a. Refererande/berättande text: aktanalys.....	9
b. Resonerande/argumenterande text: syntaktisk analys	9
c. Poetisk text.....	9
d. Exempel	10
6. Verstolkning.....	11
a. Paralleller.....	11
b. Sak- eller begreppsanalys.....	11
II. Syntes	12
III. Omadressering	12
IV. Litteraturförteckning	13

Introduktion

Denna guide till hur man gör en interpretation av en Bibeltext är en förenklad version av Örebro Missionskolas "Introduktion till Tolkningsmetodik" skriven av Mikael Tellbe 2006.

En fråga man kanske ställer sig innan man påbörjar ett Bibelstudium är: "Varför krångla till det? Kan man inte bara läsa som det står?" Min invändning mot detta resonemang är att ingen läsning av Bibeln är fri från *tolkning*. Detta beror på att vi inte tillhör de ursprungliga läsarna, och dessutom läser en översättning av den ursprungliga texten. Tolkningen försvåras ytterligare av det faktum att vi läser texten med personliga "glasögon", dvs. vi bär med oss en förförståelse av texten som försvårar möjligheten att analysera den ursprungliga betydelsen eftersom vi alla mer eller mindre är präglade av vår tid, kultur, bakgrund, språk och tidigare livserfarenheter. Vi befinner oss dessutom oftast i en tolkningstradition med ett eget synsätt på Bibeln och förmodligen har vi kanske till och med en favoritöversättning. Men som om det inte vore nog, så är dessutom språköversättning alltid väldigt komplext eftersom ord eller uttryck kan få olika innebörd beroende av vilket sammanhang de används i. Dock kan en ordentligt genomförd analys av texten skapa goda förutsättningar för en adekvat tillämpning av textens universella budskap till oss idag. Så frågan är inte *om* vi tolkar Bibeln eller inte, utan om vi tolkar den *väl eller inte*.

Kortfattat handlar Bibeltolkning om att man först plockar isär texten bit för bit, dvs. gör en *analys*, för att sen plocka ihop texten igen, dvs. en *syntes*, för att till sist gör en *omadressering*.

I. Analys

I analysen görs en noggrann *utredning* av vad det står i den ursprungliga texten.

1. Textens lydelse

Det första momentet i analysen går ut på att så långt det är möjligt fastställa textens *lydelse*, det vill säga ta reda på vad det står i den ursprungliga texten. Detta görs genom att först genomföra en *översättningsanalys* och sen en *textkritisk analys*.

a. Översättningsanalys

I en översättningsanalys jämför man så många olika sorters översättningar som möjligt för att se vad som förenar och vad som skiljer.

i. Gör en egen översättning

Om du behärskar grundtexten (om inte, hoppa över detta steg), börja med att göra en egen provisorisk och litteral översättning av den aktuella texten.

ii. Jämför olika sorters översättningar

Litteral (ordagrann) översättning

En litteral översättning strävar efter att återge grundtextens ordalydelse. Den följer grundtextens struktur, även om det strider mot det naturliga sättet att uttrycka sig i målspråket. En svensk litteral översättning är Helge Åkesons Bibelöversättning (HÅ) och en engelsk är King James Version (KJV).

Exempel: Det engelska uttrycket "I'm hungry as a horse" översätts litteralt till "jag är hungrig som en häst".

Idiomatisk (språkäkta) översättning

En idiomatisk översättning söker göra rättvisa åt både grundspråkets och målspråkets krav. Med målsättning att originalets innehåll ska nå fram till läsaren, tar sig detta översättningsideal full frihet att avvika från originalets språkliga form. Två svenska idiomatiska översättningar är Svenska Folkbibeln (SFB) och Bibel 2000 (B2000) och en engelsk är New International Version (NIV).

Exempel: "I'm hungry as a horse" översätts idiomatiskt till "jag är hungrig som en varg" eftersom det är ett vanligare uttryck på svenska.

Parafras (omskrivning)

En parafras strävar efter att överföra textens idéer och väljer uttryck och ord som kommunicerar väl i målspråket. Parafrasen är betydligt friare i relation till grundtexten än vad en idiomatisk översättning är. En svensk parafras är Levande Bibeln (LB) och en engelsk är Living Bible (LB).

Exempel: "I'm hungry as a horse" parafraseras till "jag är jättehungrig" eftersom det då eventuellt är lättare att förstå det engelska uttryckets innebörd.

iii. Lägg märke till skillnader och likheter

Jämför de olika översättningsalternativen med varandra och lägg märke till om det finns avgörande skillnader (som är av betydelse för tolkningen av texten).

iv. Undersök eventuella översättningssvårigheter

Några exempel på översättningssvårigheter som man ofta stöter på är hur man ska översätta mått, vikt och pengar (Matt 18:24), eller hur man ska göra med ord och uttryck som saknar motsvarighet idag (Rom 12:20).

v. Använd en interlinjär Bibel

Ta hjälp av en interlinjär Bibel (hebreisk/grekisk text med översättning), exempelvis Studiebibeln av Thoralf Gilbrant, för att undersöka om några av avvikelserna i översättning kan ha sin förklaring i grundtexten.

b. Textkritisk analys

I den textkritiska analysen jämförs alla kända kopior av en text med varandra för att försöka fastställa en så ursprunglig läsart som möjligt.

Bibelns texter skrevs ursprungligen på papyrus (gräsväxt) eller pergament (djurhudar). Av de riktigt gamla hebreiska handskrifterna finns mycket lite bevarat, de bästa är från ca 1000 e.Kr., med undantag från de s.k. Dödahavsrollarna som hittades 1948 och innehåller stora delar av Gamla testamentet och beräknas vara ifrån ca 100 f.Kr.. Det viktigaste och äldsta hebreiska manuskriptet till hela GT är *Codex Leningradensis* från ca 1008 e.Kr. (den s.k. masoretiska texten, MT). Utöver detta finns även den grekiska översättningen av GT, *Septuaginta* (LXX, skrevs ursprungligen ca 200 f.Kr.), i många av de första århundradenas kristna biblar (ca 300-400 e.Kr.). Vad gäller Nya testamentet så finns idag drygt 25 000 manuskript till hela eller delar av Nt på grekiska, syriska, latin, koptiska, etiopiska, etc.

i. Utgångspunkt

Det finns idag inga tillgängliga originalmanuskript. I 1400 år handkopierades manuskripten, vilket kan leda till potentiella felkällor; dels skrivarens omedvetna ändringar (exempelvis förväxlade bokstäver, hoppade över ord eller rader, dubbelskrivning, etc.), eller skrivarens medvetna ändringar (exempelvis harmonisering, stilistiska förändringar, sakliga ändringar av felaktiga fakta eller där risk fanns för villolära, etc.).

ii. Yttre och inre kritik

Yttre kritik

För att ta reda på vilken läsart som var den ursprungliga behöver man studera dess ålder och dess geografiska spridning. Ju äldre och ju mer spridd i urkyrkan, desto bättre.

Inre kritik

Man behöver också studera vilken läsart som kan förklaras genom en skrivares misstag. En kortare läsart är ofta mer ursprunglig än en längre och en svårare läsart är ofta mer ursprunglig än en lättare. D.v.s. den läsart som lättast kan förklara hur de andra läsarterna har uppkommit är därmed ofta den ursprungligaste.

iii. Jämför olika översättningar

Studera och jämför olika Bibelöversättningar och försök ta reda på om det beror på att olika läsarter har använts. Ta hjälp av exempelvis *Word Biblical Commentary* (WBC) eller *A Textual Commentary on the Greek New Testament* av Bruce Metzger.

2. Textens historiska kontext

Det andra momentet i analysen går ut på att studera textens historiska sammanhang genom att ställa frågor till texten, exempelvis vem författaren var, vilka han skrev till och vad syftet var med texten. Studera först och främst den aktuella Bibeltexten och dess sammanhang, men ta också hjälp av sekundär litteratur såsom uppslagsverk, kommentarer och handböcker.

a. Textens författare

Undersök vem som är författare till den aktuella texten. Finns det osäkerhet kring författarfrågan? Är det möjligt att texten har mer än en författare? Vilken situation befann sig författaren i när texten skrevs? När skrevs/talas innehållet i texten?

b. Mottagare

Vilka var de ursprungliga mottagarna till den text du studerar? Går det att specificera om de exempelvis var judar eller hedningar? Är innehållet i texten först och främst riktat till de ursprungliga åhörarna eller till läsare av texten? Vilka förhållanden levde mottagarna i (geografiskt, politiskt, socialt, religiöst)? Vilket förhållande råder mellan författaren och mottagarna? Utspejar sig den aktuella texten i någon av de historiska böckerna i GT (1 Sam-Nehemja) respektive NT (Apg)?

c. Syfte

Varför skrevs den aktuella texten ner? Vad var syftet med boken/brevet som du studerar? Fanns det någon konflikt eller problemställning som föranleder texten? Hur är det tänkt att mottagarna ska agera/reagera efter att ha läst texten?

3. Textens litterära kontext

Det tredje momentet i analysen går ut på att urskilja textavsnittets omfång (perikop). En biblisk mening får ofta sin betydelse i relation till de föregående respektive efterföljande meningarna. Stirra dig inte blind på nuvarande kapitel- och versindelning eftersom denna indelning gjordes så sent som 1227 (kapitelindelning) och 1555 (versindelning).

a. Textavsnittets omfång

Vad skiljer ut det aktuella textavsnittet från den övriga textmassan? Var börjar textavsnittet? Var slutar det? Är texten indelad på samma sätt i olika Bibelöversättningar?

b. Textavsnittets förhållande till den omgivande texten

Är texten ett led i en längre argumentation eller i en kedja berättelser som hör ihop på något sätt? Är texten placerad i kronologisk ordning eller i tematisk ordning?

4. Textens form

Det fjärde momentet i analysen går ut på att studera vad för slags text vi har att göra med, dvs. vilken *genre* texten tillhör. Detta är viktigt eftersom en text kan betyda helt olika saker beroende på om det är poetisk text eller prosa. Bestämningen av en texts litterära form kan vara avgörande för tolkningen av texten.

Fundera över om textens form ger någon vägledning för hur texten bör tolkas (t.ex. *bokstavligt* eller *symboliskt*: en text bör tolkas bokstavligt, såvida inte den litterära genren eller textsammanhanget anger en symbolisk tolkning eller att innebörden ger absurditeter och motsägelser). Finns det något speciellt man bör beakta när man tolkar just denna typ av text?

a. Gamla testamentets litterära former

i. Narrativa texter

Redogörande berättelser

Historisk berättelse (1 Sam 11:1-11; 2 Sam 9-20; 1 Kung 22:1-37); personberättelse (1 Kung 9:10-14; 19:19-21), krigsrapport (4 Mos 21:21-24; Dom 3:26-30), byggnadsrapport (1 Kung 6-7), drömmåtergivning (1 Mos 37:5-11; Dom 7:13-14), epifani/uppenbarelseberättelse (1 Mos 17:1-21; 2 Mos 3:2-12), memoarer (Esra 7:27-9:15; Neh 1:1-7:73a), hjälteberättelse (Dom 4-5, 6-8, 13-16), profetberättelse (1 Kung 17-2 Kung 9; 2 Kung 13:14-21), novell (1 Mos 37-50, Ester), etc.

Övrigt

Ordspråk (1 Sam 10:12; 19:24), gåtor (Dom 14:14), fabler (Dom 9:8-15), liknelser (2 Sam 12:1-4), sånger (2 Mos 15:1-18; 4 Mos 21:17-18), släkttavlor (genealogier)/förteckningar (1 Mos 10:1-32; 4 Mos 31:32-40; 2 Sam 23:24-39), etc.

ii. Lagtexter

Kasuistisk lag ("Om. . . , så skall. . . ", 2 Mos 21:18-19), apodistisk lag ("Du skall [inte]. . . ", 2 Mos 20:13), lagsamlingar (2 Mos 20:2-17; 5 Mos 5:6-21).

iii. Poetiska texter

Klagopsalmer (Ps 22), tacksägelsesånger (Ps 30), hymner/lovsånger (Ps 96), tronbestigningspsalmer (Ps 2, 110), kärlekssånger (Ps 45; Höga V 3:6-11), tacksägelseliturgi (Ps 118), inträdesliturgi (Ps 15, 24), profetliturgi (Ps 95), vishetspsalmer (Ps 1, 19, 33, 39, 49, 127).

iv. Vishetslitteratur

Ordspråk (Ords 14:17): deskriptiva (beskrivande) ordspråk (11:24), preskriptiva (normerande) ordspråk (14:31), instruktioner (Ords 8:33; 22:22-23), allegorier (Ords 5:15-23; Pred 12:1-7), exempelberättelse (Ords 24:30-34), reflekterande text (Pred 1:12-2:26), klag- och tvistetexter (Job 16).

v. Profetiska texter

Domsprofetia (2 Kung 1:3-4; Jes 30:15-17), frälsningsprofetia (Jer 28:2-4), verop (Mika 2:1-5), klagosång (Amos 5:1-3), psalmer (Amos 4:13; Jes 12:4-6), liturgier (Jer 14:1-3) rättsutsagor (Mika 6:1-5), tvisteutsagor (Amos 3:3-8), visioner (Mika 3:6-7; Jer 24), narrativa berättelser (Jes 6; Jer 1; Hes 1-3), apokalyptik (Dan 7-12; Jes 24-27), etc.

b. Nya testamentets litterära former

i. Evangelierna

Underberättelse (Mk 1:40–45), kallelseberättelse (Mk 2:13–17), stridssamtal (Mk 2:13–17), lidandeberättelse (Mk 14:43–52), undervisning (Mt 5:3–10); förmaning (Luk 6:37–38), profetord (Luk 12:32; 13:28–29), vishetsord/ordspråk (Mt 6:4, 21), budord (Joh 13:34–35), domsord (Mt 11:20–24), efterföljelseord (Mt 16:24–27), hyperbol (Mt 5:29–30), metafor (Mt 10:16; 5:13), liknelse (Mt 18:23–35), allegori (Mk 4:1–9, 13–20), Jesusord med omgivande berättelse (Mk 2:13–17), stridssamtal (Mk 3:20–30).

ii. Apostlagärningarna

Narrativ text med inslag av profetia (2:17–21), psalmer (2:25–28), böner (4:24–30), underberättelse (3:1–10; 9:32–43), försvarstal (22:1–21; 26:1–27), etc.

iii. Breven

Bön/tacksägelse (1 Thess 1:2–3; 1 Kor 1:4–9), doxologi/lovprisning (Ef 1:3–4), hymn/bekännelsestext (Kol 1:15–20; Fil 2:6–11; 1 Tim 3:16; Rom 10:9–10), dygdkatalog (Rom 1:29–31; 1 Kor 6:9–10; Gal 5:19–23; Jak 3:17–18; 2 Pet 1:5–7), hustavla (Ef 5:22–6:9; Kol 3:18–4:1; 1 Pet 2:13–3:7), hälsning (Fil 1:1–2), förmaning (1 Thess 5:12–22), meddelande/instruktioner (Fil 2:19–30), rekommendation (Rom 16:1–2), avslutning (Gal 6:18), etc.

iv. Uppenbarelseboken

Apokalyptik (1:1), brev (Upp 2–3), profetia (1:3; 10:7, 10–11; 11:6, 18; 19:10; 22:7–10, 18–19).

c. Exempel

Har följande Jesusord formen av *lagtext* som ska tolkas bokstavligt eller är det en *hyperbol*, en sorts liknelse med uppenbara överdrifter som är tänkt att skapa en chockartad effekt som leder till eftertanke? Vad får det ena eller andra alternativet för praktiska konsekvenser?

”²⁹Om ditt högra öga förleder dig till synd, så riv ut det och kasta det ifrån dig! Det är bättre för dig att en av dina lemmar går förlorad än att hela din kropp kastas i Gehenna. ³⁰Och om din högra hand förleder dig till synd, så hugg av den och kasta den ifrån dig! Det är bättre för dig att en av dina lemmar går förlorad än att hela din kropp kommer till Gehenna.” (Matt 5:27–30)

5. Textens struktur

Det femte momentet i analysen går ut på att studera hur texten är uppbyggd och/eller vad som händer i texten i syfte att urskilja centrum och periferi.

a. Refererande/berättande text: aktanalys

Berättande text finner du i exempelvis de historiska böckerna i GT, evangelierna och Apg.

Ställ frågor till texten såsom exempelvis; hur ser personrelationerna ut? Vem eller vilka agerar? Vem står i centrum? Hur förhåller sig de övriga till denne? Inträder förändringar? Skiftar rollerna?

Fundera även över hur scenbeskrivningen (-arna) ser ut genom att ställa frågor såsom; hur många scener finns? Hur hänger de ihop (tidsmässigt, rumsligt, logiskt)? Finns det någon symbolisk laddning i den *plats* berättelsen utspelar sig (exempelvis när Jesus rider in i *templet*) eller i den *karaktär* som dyker upp (exempelvis när *fariséen* Nikodemus kom till Jesus ensam på natten)?

b. Resonerande/argumenterande text: syntaktisk analys

Argumenterande text finner du exempelvis i breven i NT.

I en syntaktisk analys bör man ställa frågor till texten såsom; hur är satserna relaterade till varandra? Vad är huvudsats respektive bisats? Vad är över- och underordnat? Hur binds satserna samman? Binds början och slut ihop på något sätt?

Fundera även på vad som är centrum/periferi i argumentet, och vad som är textens poäng.

c. Poetisk text

Poetisk text finner du exempelvis i Psaltaren, Ordspråksboken, etc.

För att se strukturen i poetiska texter kan det vara bra att försöka urskilja eventuella parallellismer, t.ex.; *synonyma parallellismer* (den andra raden upprepar i stort innehållet i den första, Ps 2:2-4), *syntetiska parallellismer* (den andra raden utvecklar innehållet i den första, Ps 1:3), *antitetiska parallellismer* (den andra raden kontrasterar den första, Ords 11:20), *stegrande parallellismer* (flera satser används för att nå ett klimax, Ps 8:3-4) eller *komparativa parallellismer* (jämförelser, Ps 103:13).

d. Exempel

Ett exempel på hur man visuellt kan spalta upp följande brevttext för att tydligare se dess struktur:

“så har vi bara en Gud, Fadern, från vilken allting är och till vilken vi själva är, och en Herre, Jesus Kristus, genom vilken allting är och genom vilken vi själva är.” (1 Kor 8:6)

så	
har vi bara <u>en Gud</u> ,	<i>Fadern</i>
	<u>från</u> vilken allting är
	och
	<u>till</u> vilken vi själva är
och	
<u>en Herre</u> ,	<i>Jesus Kristus</i>
	<u>genom</u> vilken allting är
	och
	<u>genom</u> vilken vi själva är

Genom att göra en syntaktisk analys av 1 Kor 8:6 ser vi alltså att satserna är likadana men att prepositionerna är utbytta och att bindeorden binder samman de olika uttalandena. Vad gäller textens budskap ser vi att Jesus Kristus och Fadern likställs på ett sätt som inkluderar både Fadern och Jesus i begreppet ”en Herre och en Gud”.

6. Verstolkning

Det sjätte momentet i analysen går ut på att förklara den aktuella texten med hjälp av annan text genom att söka efter citat eller anspelningar på andra texter (bibliska eller utombibliska) eller samtida händelser, företeelser eller personer. Utgångspunkten är att "Skrift skall med Skrift förklaras" och att Bibeln skall tolkas i harmoni med sig själv.

a. Paralleller

En parallell är när två eller fler texter talar om samma sak, exempelvis när en text i NT citerar eller anspelar på en text i GT. I NT har t.ex. synoptikerna (Matteus, Markus och Lukas) flera parallella texter.

i. Citat

Frågor att ställa till texten under detta moment är exempelvis: ger parallelltexten någon vägledning för textens tolkning? Citeras texten ordagrant eller kan en eventuell skillnad ha en teologisk funktion? Vad handlar den citerade texten om i sitt ursprungliga sammanhang? Vilken funktion har citatet i den aktuella texten?

ii. Anspelningar

Anspelar den aktuella texten, eller en del av texten, direkt eller indirekt, på en person, situation, förhållande, text, tanke eller motiv i någon annan Bibeltext eller samtida litteratur eller historia? Finns det ord, uttryck eller tanke som har sin bakgrund i någon annan text, person, händelse, kultur eller tradition (judisk, grekisk eller romersk)?

b. Sak- eller begreppsanalys

Om det finns några speciella ord, begrepp eller uttryck som behöver fördjupning så gör man en sakanalys eller begreppsanalys. Ord och begrepp kan nämligen ändra betydelse med tiden eller ha flera olika betydelser. En användbar bok i detta moment är *Theological Dictionary of the New Testament* (TDNT).

i. Sakanalys

Ett ord kan innehålla en mängd information som kan ha betydelse för förståelsen av budskapet. Om en text exempelvis nämner ordet "slaveri" kan det vara på sin plats att göra en sakanalys för att studera vad slaveri innebar för 2000 år sedan. Ord som används idag kan ha ändrat sin betydelse. Exempel på vad man kan göra en sakanalys på är personer, grupper, institutioner, geografi, politik, ekonomiska förhållanden, föremål, seder och bruk, etc.

Ta hjälp av uppslagsverk och ordböcker för att få fram viktig information om ordet, dvs. det som bidrar till en större förståelse av texten.

ii. Begreppsanalys

En text kan innehålla begrepp som är bärare av teologiska budskap och i en begreppsanalys kan man studera vilken innebörd begreppet hade för de ursprungliga läsarna av texten. Det grekiska ordet "logos" i Joh 1 är exempel på ett uttryck som behöver en begreppsanalys.

Ta hjälp av uppslagsverk och konkordans för att studera hur begreppet används i övriga Bibeltexter. Fundera på om den aktuella författarens användning av begreppet skiljer sig jämfört med andra författare i Bibeln.

II. Syntes

I syntesen görs en *sammanfattning* av den ursprungliga textens budskap till de ursprungliga läsarna. Detta moment ska inte innehålla något nytt material som inte redan har behandlats i analysdelen och heller inte någon tillämpning eller omadressering. I syntesen sammanfattar du det du har kommit fram till i analysen samt beskriver textens övergripande teologi.

I samband med syntesen kan det vara värt att fråga sig själv om förståelsen av texten har ändrats något jämfört med innan analysen? Har mina frågor besvarats? Har min förståelse av texten fördjupats? Är min reaktion inför texten densamma?

Tänk på att en evangelietext kan ha två adressatgrupper; de första *åhörarna* (Jesu åhörare) och de första *läsarna* (evangelistens åhörare/läsare).

III. Omadressering

Fram tills detta moment har tolkningsarbetet handlat om att studera textens betydelse för dess ursprungliga mottagare, men i omadresseringen görs en *tillämpning* av textens budskap till oss idag.

Eftersom det råder en så pass lång tidsskillnad mellan de ursprungliga mottagarna och nutida läsare så går det inte nödvändigtvis att mekaniskt upprepa Syntesen rakt in i Omadresseringen. Att överföra textens budskap till en nutida kontext förutsätter att man dels har gjort en god Analys, men också att man har kunskap och förståelse av vår egen samtid.

I omadresseringen gäller det att skilja på olika utsagor i Bibeln såsom exempelvis a) universella utsagor som är oberoende av historisk kontext, exempelvis teologiska utsagor (Rom 3:23) eller vissa kollektiva uppmaningar (Kol 3:12–17) och b) generella principer gällande etiska sanningar som är direkt överförbara från kultur till kultur (2 Mos 20:17) och c) kulturelaterade uppmaningar som är specifikt kopplade till antik kultur (1 Kor 11:2-17).

Universella utsagor och generella principer är ofta direkt överförbara till vår tid och kultur, men kulturelaterade uppmaningar måste översättas och kontextualiseras för att bli begripliga i vår kultur.

Några grundläggande riktlinjer som kan vara bra att tänka på är:

- a. En texts dåtidens-betydelse är generellt normativ för dess nutids-betydelse.
- b. Om den aktuella läsaren i något avgörande avseende delar samma livssituation som de ursprungliga läsarna, bör texten ha samma mening nu som då. Sök efter gemensamma referenspunkter mellan den ursprungliga och den moderna läsaren.
- c. Om den aktuella läsaren inte alls delar samma livssituation som de ursprungliga läsarna, bör man söka efter textens principiellt normativa undervisning.
- d. Historisk text (ex. Apg) bör tolkas och tillämpas i ljuset av undervisande (didaktisk) text.
- e. Enskilda utsagor bör tolkas och tillämpas i ljuset av Skriftens helhetsbudskap.

IV. Litteraturförteckning

Avsluta tolkningsarbetet (interpretationen) med att göra en litteraturförteckning i alfabetisk ordning över de källor som använts under arbetets gång.

Exempel på litteraturförteckning

Författarens eller utgivarens efternamn (förnamn med initialer), tryckår, *boktitel* (kursiverad eller understruken), förlagsort och förlag.

Fotnötter

När du i den löpande texten citerar eller hänvisar till någon av dina källor gör du en fotnot och skriver dit efternamn, tryckår och sidnummer (se fotnot för exempel).¹

Uppslagsverk

Ange vilket ord/vilken artikel som använts samt sidor i uppslagsverket.

Tidskriftsartikel

Ange författare, årtal, artikeltitel (inom citationstecken), tidskrift, nummer (ev. volym) och sidor.

Exempel

O'Brien, P.T. (1991). *The Epistle to the Philippians and to Philemon: A Commentary on the Greek Text*. NIGTC. Grand Rapids: Eerdmans.

Thiselton, A.C. (1978). "Truth". *The New International Dictionary of New Testament Theology*. Vol III. Red. C. Brown, 874-902. Exeter: PaterNoster Press.

Pollard, T.E. (1966). "The Integrity of Philippians". *New Testament Studies* 13 (1): 57-66.

¹ Mölk, 2014, s13.